

Édes élet a Fő utcában

Csontó Sándor

Egy fotólap nyomán kezdtük el kutatásunkat, a kép 1945 nyarán készülhetett. A látható cégér szerint a még lehúzott redőnyű Friedl cukrászda előtt felszabadult fiatalemberek mosolyognak egy Csepel teherautónak támaszkodva. Rejtvényünk feloldásához fontos kapaszkodókat találtunk Rózsa Miklós tanulmányában, amely a Budapest régiségei XXII. kötetében jelent meg.

Warschag Jakob: A Friedl cukrászda Flóra cégére
(restaurátor: Orosz Tibor és Purnhauser Rozina – Kiscelli Múzeum-Fővárosi Képtár)

A rómaiak által kitaposott Fő utca mindig is jelentős kereskedelmi útvonalnak, a Víziváros ütőérének számított. Itt minden háznak külön története van, már ha nem bontották le. Így járt Brunner harangöntő a Corvin tér 10 alatt, a Fő utcában Heigl levéltárnok, Schwartz halászmester, Müllner kádár és Schönoha pékmester is. Viszont 1720 óta áll Kapisztor József kereskedő copf stílusú, egyemeletes, saroktornyos háza, a legszebb budai épületek egyike.

Nemzedékek boltosai

Az elmúlt századok során a Fő utca társadalmi választóvonal is volt: míg nyugati felén a Várhegyig, a kapucinusok zárdájáig módos kőházak épültek, addig a Duna felső oldalán halászkok, fuvarosok, molnárok, mészárosok, bognárok viskói álltak, s közöttük néhány serfőző-ház és beszálló vendéglő, például a mai Halász utcában is. Egyetlen nagyobb épülettömb állt itt: a ferences zárdá, majd 1853-tól a Blum féle gözmalom.

Az üzleti élet a két vásártér között, a mai Szilágyi Dezső (egykor Fazekas) és a Batthyány (Bomba) tér környékén zajlott, beleszámítva a mostani Corvin teret is. Az utóbbi 1696-ban négy országos vásár tartására kapott jogot, míg az előbbi 1687-től már piactér volt.

Budán nemzedékek vitték tovább az ipart, a kereskedést, és családok generációi vásároltak ugyanazokon a helyeken. Gretschl ékszer- és órásboltja már a 18. században megnyitott a Corvin téren, s márkás órákat készített, akárcsak az Apród utcai Hoser. Minőségi porcelánt és üveget Rubletzkynél, finom szövetet és vásznat Hauer és Mártonnál vett évtizedeken át a budai polgár. Az urak hölgyek számára virágot Nonn Juliskánál, maguknak kalapot Meszának Teréznel vásároltak. Az Iskola utcában a színész Bilicsi Tivadar papája nyitott papírboltot, amelyben könyveket és kottákat is lehetett kapni. Weninger Mór fűszer és vegyeskereskedése a háziasszonyok nélkülözhetetlen kincsesládájának bizonyult. Az idilli családi pillanatokat Elbl és Pietsch fényképészmesterek örökítették meg az utókor számára.

Kávéház nem volt sok a környéken, annál inkább cukrászda. Az édes szájú vízivárosi-

A cukrászda 1945-ben a Corvin tér 6 szám alatt

ak a Fő utcai Friedl, a Krisztina téri Augustsz és a várbeli Ruszwurm cukrászdákban tölthettek cukrászati termékekkel.

Friedlék megérkeznek

Friedl Ferenc Ede Bécsben született 1816 körül, gyermekként került Budára, ahol 1831. január 1-én Conti Caetanhoz szegődött inasnak, nála szabadult fel öt év múlva. A budai városi tanácstól 1850. február 14-én jogot kapott azzal, hogy iparát a Lánchíd környékén folytathatja. Műhelyét és üzletét a Fő utca 142. sz. alatt nyitotta meg, és fenntartotta 1869. augusztus 12-én bekövetkezett haláláig.

Az alapító elhunytá után iparát felesége özvegyi joron gyakorolta, s üzletét 1878 és 1880 között áthelyezte a Fő utca és Ponty utca sarkán álló 146 sz. ház déli üzlethelyiségébe, Fő utcai homlokzattal. A környékbeliek által kedvelt cukrászdát 1893. december 5-től – a II. ker. Elöljáróságtól nyert iparigazolvány alapján – ifj. Friedl Ferenc Ede vette át, aki

A huszas években a Ponty utca sarkán

a szakmát 1868 és 1872 között Stück József pesti mesternél tanulta.

Nemcsak a cukrászatban jeleskedett, hanem elismert és tevékeny polgárként a budai tornakör választmányi tagjának, fővárosi esküdt bírónak, valamint a Budai Dalárda tagjának is megválasztották. A Fővárosi Lapok jelentette, hogy 1879 augusztusában rendezték meg a svábhegyi Eötvös-villa mögötti – nemzeti színű lobogókkal körbekerített – szabad térségen azt a versenyt, „... hol a tornászok vettekde egymással erőben, ügyességben, a közönség s a kiválóan díszes hölgykoszorú tapsait aratták. A rúddal való magas ugrásban a díjat, egy babérkoszorút, Friedl Ede úr nyerte el, ki is rúddal 250 cm. magasságot ugrott át. Később megindult a tánc, és Dudás Pali zenekarának hangjai mellett a tornászok ehhez is ép oly hővel fogtak, mint előbb a tornagyakorlathoz.”

Ede korlátlan és nyújtón is kiváló versenyző volt és remekül lovagolt. 1906-ban alakult meg a Magyar Cukraszok Országos Szövetsége Hauer Rezső elnökletével, és első pénztárho-

sának Friedl Edét választotta. A Fő utca 28. sz. házat 1910-ben megvásárolta a Magyar Országos Központi Takarékpénztár (MOKTÁR), és 1922-ben nagyobb átalakítást végeztetett rajta, amelynek során a déli üzlethelyiségből és a hozzá kapcsolódó műhelyből, raktárból és cukrászsegéd-hálóteremből lakás lett, maga a cukrászda pedig a ház északi, a Ponty utca sarkán levő üzlethelyiségbe került.

Ipartörténeti kuriózum

Ifj. Friedl Ferenc 1930-ban bekövetkezett halála után az üzletet fia, Friedl Ede vette át. Hat évvel később, 1936-ban a Takarékpénztár lebontatta az épületet, s helyére felépítették a ma is itt álló több emeletes modern bérházat. Ekkor került a Friedl cukrászda a Corvin tér 6. számú épületbe, ahol 1936. május 1-én nyílt meg.

1942 októberében meghalt a harmadik nemzedéket képviselő Friedl Ede, akitől özvegye vette át és vitte az üzletet egészen 1952. december 6-ig, amikor az iparjogot a családtól 103 év után elvették. A házat, mely a második világháború idején súlyosan megsérült, 1951–1952-ben helyreállították, és az állami vendéglátóipar megnyitotta benne a Domino cukrászda-espressót. Ide került ideiglenesen a Friedl cukrászdanak az a gyönyörű biedermeier berendezése, amelyet még az üzletalapító vásárolt annak idején.

Friedl az ipartörténeti ritkaságnak számító bútortzatot (és a Flóra boltcímert is) a jog elnyerése előtt két évvel, még 1848-ban vásárolta a csődbe került Tolle György boltjából. A boltcimer 116×188 centiméteres, fatáblára festett olajkép a római mitológia alakját, a virágok, a tavasz istennőjét ülve ábrázolja, különféle színű virágokkal telt kosárra támaszkodva, fehér ruhában, amint az előtérben lévő szárnyas puttó felé nyújt egy virágfüzért.

Biedermeier festészetünk egyetlen Flóra-ábrázolása Warschag Jakab munkája az 1830-as évek elejéről. Várostarténeti jelentősége az, hogy ezen kívül több pest-budai cukrászfiirma nem maradt ránk. A Budapesti Történeti Múzeum 1964 nyarán vásárolta meg, ezzel együtt biedermeier selyembevonatú székeit, kézzel faragott pultját s egyéb berendezéseit. A bútorok nagyrésze azonban hamarosan a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumba került, az állandó kiállításban jelenleg is láthatók. A Flóra cégér a BTM-ben maradt.

2012-ben Empire és biedermeier bútorművészet Magyarországon címmel kiállítást rendeztek a BTM-ban, ahol a Rostás Péter művészettörténész által rendezett tárlaton ezeket is megtekinthette a közönség.

Talán olyanok is akadtak az érdeklődők között, akik valamikor még kóstolták az egykori neves cukrászda süteményeit. ●